

Natuurtoets

Verkennde inventarisatie en beoordeling
natuurwaarden in het kader van de Flora- en
faunawet ten behoeve van drie modificaties (S-
7258, S-7923 en S-3182) aan het gasleidingtracé
“Steenbergen” bij Bergen op Zoom

projectnr.	11191-270491
revisie	00
datum	02 december 2014
documentnr.	270491-NT

Auteur

J. Melis

Opdrachtgever

N.V. Nederlandse Gasunie
Postbus 444
2740 AK Waddinxveen

datum vrijgave	beschrijving revisie 00	goedkeuring	vrijgave
02-12-2014	Definitieve Natuurtoets	R.S. Raap	A.J. Brandsma

Datum van uitgave:
02 december 2014

Contactadres:
Tolhuisweg 57
8443 DV Heerenveen
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

Copyright © 2014

Antea Nederland B.V.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	blz.
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding.....	2
1.2 Flora- en faunawet.....	2
1.3 Doel van deze toetsing.....	3
1.4 Werkwijze	3
1.5 Leeswijzer	4
2 Wettelijk kader	5
2.1 Natuurbeschermingswet.....	5
2.2 Ecologische hoofdstructuur.....	5
3 Beschrijving locatie en modificatie.....	6
3.1 Locatie en modificatie 1, S-7258.....	6
3.2 Locatie en modificatie 2, S-7923.....	7
3.3 Locatie en modificatie 3, S-3182.....	8
4 Resultaten Quick scan Flora- en faunawet	9
4.1 Beschermde soorten Flora- en faunawet	9
4.1.1 Vogels	9
4.1.2 Vleermuizen	9
4.1.3 Overige zoogdieren	9
4.1.4 Reptielen, amfibieën en vissen	9
4.1.5 Ongewervelden	10
4.1.6 Planten	10
5 Effectbeschrijving en gevolgen	11
5.1 Overzicht beschermde soorten	11
5.2 Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna	11
5.3 Mitigerende maatregelen	12
5.3.1 Broedvogels; mitigatie	12
5.3.2 Vleermuizen; mitigatie	12
6 Conclusies en aanbevelingen	13
6.1 Conclusies	13
6.2 Aanbevelingen	13
Geraadpleegde bronnen.....	14

Bijlagen:

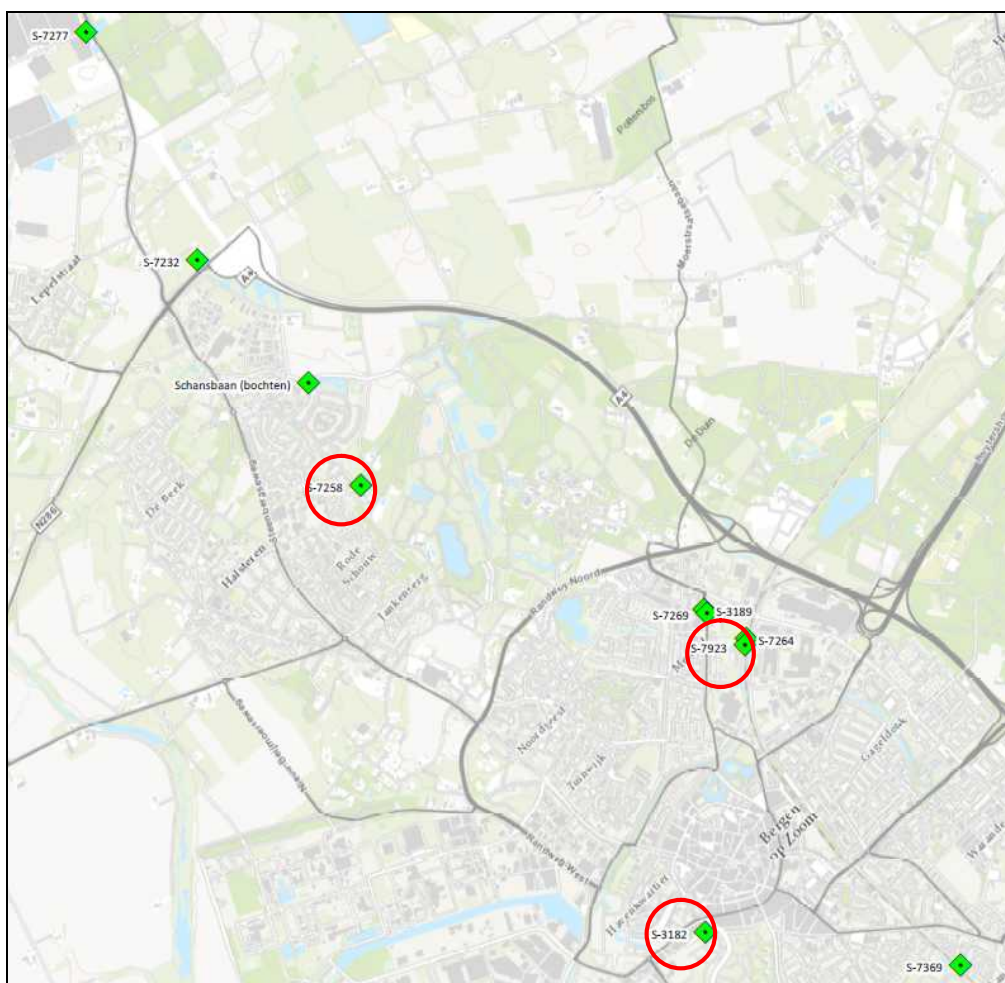
1 Wettelijk Kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de Gasunie N.V. heeft de Antea Group een natuurtoets opgesteld ten behoeve van drie modificaties (S-7258, S-7923 en S-3182) bij Steenbergen. Deze locaties zijn een onderdeel van een Gasunie tracé.

De Gasunie is voornemens om, in kader van het Gasunie Netwerk Improvement Program (GNIP), een aantal modificaties aan haar leidingnetwerk te doen. Het betreft in dit geval drie modificaties. Deze modificaties worden in deze natuurtoets beschreven.

figuur 1.1. Kaart met daarop de locatie van de drie modificaties aangegeven rood omcirkeld. (Bron: Bing maps)

Vanuit de natuurwetgeving is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied, zodat hiermee rekening kan worden gehouden. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep zijn getoetst aan de bepalingen van de Flora- en faunawet.

1.2 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet wordt de bescherming van een groot aantal inheemse planten- en diersoorten geregeld. Deze wet is overal in Nederland van toepassing.

De voorgenomen ingrepen vallen onder het begrip 'ruimtelijke ontwikkeling' uit de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet voor algemeen beschermde soorten (zogenaamde tabel 1 soorten, voor toelichting zie bijlage 1). Als er andere strenger beschermde soorten (zogenaamde tabel 2 of 3 soorten of broedvogels) voorkomen is het noodzakelijk om te bepalen of deze schade ondervinden door de voorgenomen ingrepen. Indien dit het geval is, kan het noodzakelijk zijn om voor de betreffende soorten een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, de algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs maatregelen neemt, dan wel redelijkerwijs handelingen met negatieve effecten achterwege laat, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

1.3 Doel van deze toetsing

Het doel van de voorliggende natuurtoets is om te bepalen of eventuele strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet te verwachten zijn.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden van de plannen met de betreffende natuurwetgeving op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

- Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor, of worden hierin verwacht? Welke status hebben deze soorten?
- Welke invloed hebben de geplande ingrepen in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
- Voor welke soorten moet op welke locaties nader onderzoek uitgevoerd worden?
- Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
- Welk vervolgttraject dient doorlopen te worden?
- Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan welke wettelijk beschermde planten- of diersoorten in of nabij de planlocatie voorkomen. Dit is het eerste onderdeel van de Quick Scan. Samen met het veldbezoek vormt de bureaustudie het beeld van aangetroffen of verwachte soorten. In deze bureaustudie is ook de NDFF geraadpleegd.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is op 16 oktober 2014 (een bewolkte, maar droge dag, windkracht 2 en een temperatuur van rond de 17°C) door J. Melis, ecooloog van de Antea Group, een verkennend veldbezoek uitgevoerd aan de planlocatie en de directe omgeving ervan. Hierbij is, met betrekking tot de verzamelde gegevens van de bureaustudie, beoordeeld welke soorten daadwerkelijk in of nabij de planlocatie voor (kunnen) komen. Dit is het tweede onderdeel van de Quick Scan. Samen met de bureaustudie vormt het veldbezoek het beeld van aangetroffen of verwachte soorten.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering biotoop) op de verwachte beschermde soorten en natuurtypen beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75 en eventueel te nemen vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk behandelt de aanleiding, het doel en de werkwijze van deze natuurtoets. In het tweede hoofdstuk wordt een beschrijving van het wettelijk kader gegeven. In het derde hoofdstuk worden de deellocaties en de voorgenomen modificaties beschreven. In het vierde hoofdstuk wordt een inschatting gemaakt van het voorkomen van beschermde diersoorten. In het vijfde hoofdstuk worden de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op de beschermde soorten beschreven. Op basis van voorgaande hoofdstukken worden in het zesde en laatste hoofdstuk conclusies getrokken en worden de te nemen vervolgstappen aangegeven. In bijlage 1 is een samenvatting van de Nederlandse natuurwetgeving te vinden.

2 Wettelijk kader

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet (zie bijlage 1).

Natura-2000

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet). Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is/wordt aangewezen.

EHS

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor het creëren en vormgeven van een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Indien een ruimtelijke ingreep binnen de begrenzing van de EHS plaatsvindt moet een 'nee, tenzij' procedure worden doorlopen en zal bij doorgang van de ingreep in de regel compensatie en mitigatie noodzakelijk zijn.

2.1 Natuurbeschermingswet

De plangebieden liggen niet in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde gebieden, de Brabantse wal en het Zoommeer, liggen op enkele kilometers afstand en zijn gescheiden van de modificaties door (snel)wegen, woonwijken en of andere infrastructuur. De modificaties zijn beperkt en zullen geen invloed hebben buiten het plangebied. Voor de geplande modificaties is een voortoetsing aan de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.

2.2 Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet in de Ecologische Hoofdstructuur. Derhalve is een toetsing aan de EHS niet benodigd.

3 Beschrijving locatie en modificatie

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt geregeld het begrip schema gebruikt. Een Gasunie schema bevat één of meerdere ingegraven gasleidingen met daarbij bijvoorbeeld meetinstellingen, aftakkingen of afsluiters.

3.1 Modificatie S-7258

figuur 3.1. Luchtfoto van het plangebied met het schema in rood aangegeven. (Bron: Bing maps)

figuur 3.2. Foto van het schema

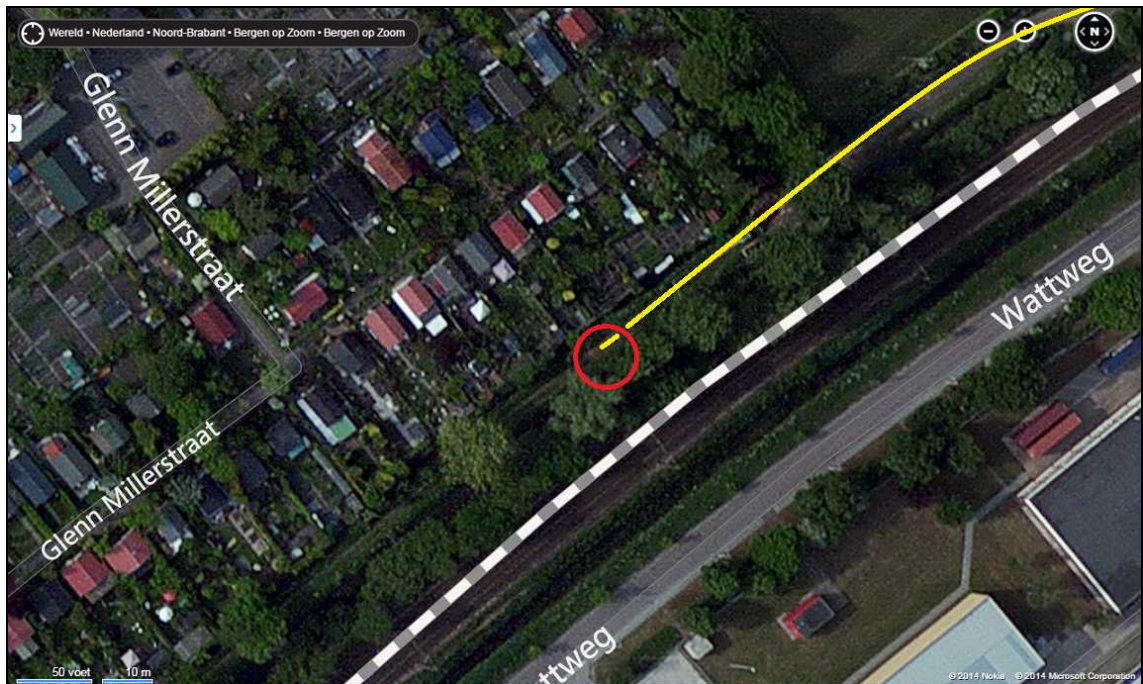
figuur 3.3. Foto van het schema

De locatie bevindt zich in de wegberm van de Wouwseweg bij de kruising met de onverharde Zoutendamseweg te Halsteren, provincie Noord-Brabant. Ten oosten van het schema begint een stuk bos en ten westen is Halsteren gelegen. Langs beide zijden van de Wouwseweg staan hoge eiken. Rondom het schema staan vlierbes, hazelaar, zomereik en Amerikaanse eik. Naast het schema ligt een tuin met een hek waarin coniferen staan. In de ruimere omgeving is een landelijk gebied met veel afwisseling.

Het schema wordt ter plaatse 1 op 1 vervangen. Er worden enkele bomen gekapt of gesnoeid. Er worden geen watergangen aangetast. Voor de uitvoering van deze maatregel moet het schema open ontgraven worden. Hiervoor wordt de bovenlaag verwijderd. Als de bovenlaag verwijderd is kan het

schema aangepast en de vloeistofvanger geplaatst worden. De Wouwseweg kan als toegangsweg gebruikt worden. Na de werkzaamheden wordt het werkterrein zoveel mogelijk, met uitzondering van de gekapte bomen, in oude staat hersteld.

3.2 Modificatie S-7923

figuur 3.4. Luchtfoto van het plangebied met het schema (rood) en de toegangsweg (geel). (Bron: Bing maps)

figuur 3.5. Foto van het zoompad richting het schema.

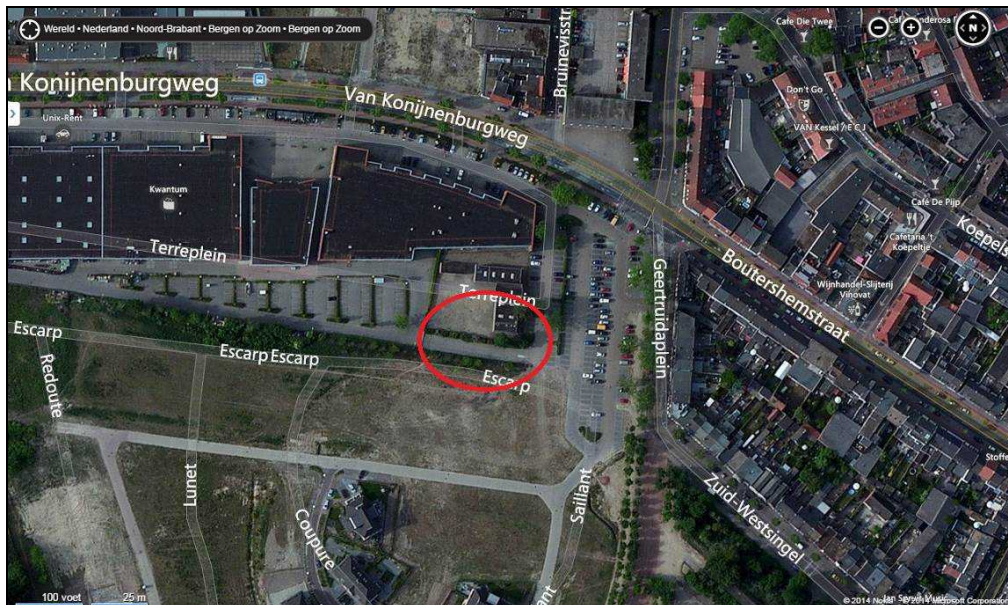
figuur 3.6. Foto van het schema

De locatie bevindt zich in het Zoompad te Bergen op Zoom, provincie Noord-Brabant, aan de noordzijde van een watergang. Noordelijk van het Zoompad is een volkstuinencomplex gevestigd, met tussen locatie 2 en de volkstuinen een smalle watergang. Ten zuiden ligt een bredere watergang, een spoorwegverbinding (Vlissingen – Roosendaal) en een bedrijventerrein. Langs de watergang staan hoge ratelpopulieren, een wilg en een rietkraag. Aan de volkstuinkant staan riet en enkele zwarte elzen en (knot)wilgen. De volop betreden bodem is gras. Het Zoompad wordt gebruikt als wandel en fietsroute en is tot enkele tientallen meters voor het schema verhard.

Het schema wordt verwijderd. Er worden geen bomen of watergangen aangetast. Voor de uitvoering van deze maatregel moet het schema open ontgraven worden. Hiervoor wordt de bovenlaag verwijderd. Als de bovenlaag verwijderd is kan het schema verwijderd worden. Het (deels onverharde) Zoompad kan als toegangsweg gebruikt worden. Na de werkzaamheden wordt het werkterrein zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

Gerelateerd aan deze locatie zijn eerder de rapport van Tummers uit 2012 en 2013 (zie Geraadpleegde bronnen) verschenen. Uit deze rapporten, die deels betrekking hebben op het Zoompad en naastgelegen (identieke) gebieden, zijn zaken impliciet meegenomen.

3.3 Modificatie S-3182

figuur 3.7. Luchtfoto van het plangebied met het schema in rood aangegeven. (Bron: Bing maps)

figuur 3.8. Foto van het schema

figuur 3.9. Foto van het schema

De locatie bevindt zich bij de Escarp en het Terreplein in Bergen op Zoom, provincie Noord-Brabant. Hier ligt een GOS. Tegenover (ten zuiden) van het GOS worden woningen gebouwd. Hiertussen ligt een parkeerterrein. De gehele omgeving is stedelijk. Het schema ligt in grintveld met verruigd gras en kruiden. Rond het hek staat wat jonge aanplant.

Het schema wordt ter plaatse 1 op 1 vervangen en er wordt een vloeistofvanger geplaatst. Er worden geen bomen of watergangen aangetast. Voor de uitvoering van deze maatregel moet het schema open ontgraven worden. Hiervoor wordt de bovenlaag verwijderd, zowel voor als achter het hek. Als de bovenlaag verwijderd is kan het schema aangepast en de vloeistofvanger geplaatst worden. De Escarp en het Terreplein kunnen als toegangsweg gebruikt worden. Na de werkzaamheden wordt het werkterrein zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

Gerelateerd aan deze locatie is eerder het rapport van Demmer uit 2013 (zie Geraadpleegde bronnen) verschenen. De situatie is echter sinds de samenstelling van dat rapport dusdanig veranderd, door de start van de woningbouw, dat dit rapport, dat zich concentreert op de oeverzones bij Bergen op Zoom, in deze natuurtoets van de beperkte aanpassing op locatie 3 buiten beschouwing is gelaten.

4 Resultaten Quick scan Flora- en faunawet

4.1 Beschermde soorten Flora- en faunawet

Op basis van de gegevens van de bureaustudie, de aanwezige biotoop en ecologische expertise is een inschatting gemaakt met betrekking tot het (mogelijk) voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Er werden beschermde soorten binnen het plangebied aangetroffen en er worden tevens meer beschermde soorten in het plangebied verwacht.

4.1.1 *Vogels*

Tijdens het veldbezoek zijn zwarte kraai, ekster, koolmees, merel, meeuw, houtduif, meerkoet en roodborst in de nabijheid van het plangebied waargenomen. Zij vlogen over, of foerageerden ter plaatse. Van geen van deze dieren kon een directe binding met een plangebied worden vastgesteld. Er worden voor modificatie S-7258 mogelijk enkele bomen gekapt of gesnoeid. Daarnaast worden enkele struiken verwijderd. In en nabij de potentieel te kappen bomen zijn geen jaarrond beschermde nesten of holtes aangetroffen die door vogels als nest gebruikt kunnen worden. In één van de ratelpopulieren bij het Zoompad, modificatie S-7923 is een nest aangetroffen van, naar alle waarschijnlijkheid, een kraai. Het was ten tijde van het veldbezoek nog niet 100% zeker of, en zo ja welke bomen er gekapt moeten worden. In de NDFF staan in de omgeving van de plangebieden geen bijzondere waarnemingen. Er worden geen gebouwen aangetast zodat negatieve effecten op nestplaatsen van bijvoorbeeld de huismus kunnen worden uitgesloten.

4.1.2 *Vleermuizen*

Er worden voor deze modificaties geen gebouwen aangetast zodat een negatief effect op verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen kan worden uitgesloten. Er worden voor modificatie S-7258 mogelijk enkele bomen gekapt. In en nabij de potentieel te kappen bomen zijn geen holtes aangetroffen die door vleermuizen als verblijfplaats gebruikt kunnen worden. Het was ten tijde van het veldbezoek nog niet 100% zeker of, en zo ja welke bomen er gekapt moeten worden. In de NDFF staan in de omgeving van de plangebieden geen bijzondere waarnemingen van vleermuizen. Vleermuizen oriënteren zich in het landschap door zich te laten leiden door lijnvormige elementen, zoals watergangen, bomenrijen en houtwallen. Het is mogelijk dat de bomen bij modificatie S-7923 en de Wouwseweg bij modificatie S-7258 onderdeel zijn van een vliegroute. In de ruime omgeving van de plangebieden kunnen zich verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden waardoor in de plangebieden foerageerlocaties van vleermuizen aanwezig kunnen zijn.

4.1.3 *Overige zoogdieren*

Tijdens het veldbezoek zijn sporen van ree, (spits)muizen en mol gevonden. In de plangebieden worden geen vaste verblijfplaatsen van grotere zoogdieren verwacht vanwege het compleet ontbreken van dergelijke meldingen. Er wordt een tal van licht beschermde soorten binnen en in de nabijheid van de plangebieden verwacht. De plangebieden zullen vrijwel zeker gebruikt worden als foerageergebied door soorten als ree, haas, konijn, vos en kleine roofdieren als bunzing, hermelijn en wezel. Van de muizen en spitsmuizensoorten, zoals veldmuis, aardmuis, rosse woelmuis, bosmuis, woelrat, bosspitsmuis en huisspitsmuis kunnen zich ook vaste verblijfplaatsen in de omgeving van het plangebied bevinden.

4.1.4 *Reptielen, amfibieën en vissen*

Reptielen

Reptielen worden uitgesloten vanwege ongeschiktheid van habitat of de bekende landelijke verspreiding.

Amfibieën

Er worden geen watergangen aangetast. In de NDFF zijn bij modificatie S-7258 meldingen bekend van alpenwatersalamander, maar deze wordt niet verwacht ter plaatse van de modificatie. Overige

beschermde soorten worden uitgesloten vanwege ongeschiktheid van habitat of de bekende landelijke verspreiding.

Vissen

Er worden geen watergangen aangetast.

4.1.5 Ongewervelden

Beschermde ongewervelden worden niet binnen de invloedssfeer van het plangebied verwacht omdat op de locaties waar werkzaamheden zijn voorzien het habitat hiervoor ongeschikt is. Het gehele plangebied bestaat uit gras, stenen en mogelijk een stuk bebost terrein.

4.1.6 Planten

In het plangebied zijn alleen algemene en onbeschermde soorten in de grasstrook aangetroffen. Een (incomplete) lijst: gras, boterbloem, rode klaver, weegbree, paardenbloem, perzikkruid, brandnetel, klimop en braam.

5 Effectbeschrijving en gevolgen

5.1 Overzicht beschermde soorten

In onderstaand overzicht worden de aangetroffen en potentieel aanwezige beschermde soorten en hun beschermingsstatus (voor betekenis zie bijlage) binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden samengevat. In de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, holen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn dan ook alleen de soorten opgenomen, waarvoor de plangebieden onderdeel vormen van hun leefgebied en/of levenscyclus en de geplande ontwikkeling mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 4.1: Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende zwaarder beschermde flora en fauna in het plangebied.
Beschermingsstatus Flora- en faunawet: T 2 = Tabel 2; Middelzwaar beschermd, T3 = Tabel 3: Zwaar beschermd

Soortgroep	Soort	Aanwezig	Potentieel voorkomend	T 2	T3	Nader onderzoek
Broedvogels	Alle	-	x			Mitigatie
Vleermuizen	Alle	-	x		x	Mitigatie

5.2 Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna

Broedvogels

Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd in het vogelbroedseizoen geldt het volgende.

De modificaties betreffen mogelijk deels aantasting van de bomen bij de plangebieden en kunnen verstoring opleveren voor broedende vogels, zoals zangvogels, in de laanbomen van modificatie S-7258. Het is ook mogelijk dat watervogels als wilde eend en meerkoet in grasstroken en slootranden in de omgeving van modificatie S-7923 tot broeden komen. Bij de uitvoering moet rekening worden gehouden met broedvogels. Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens hun broedseizoen beschermd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Hiervoor kan in principe ook geen ontheffing worden verkregen. Het broedseizoen loopt ongeveer van half maart tot half juli, maar dit is afhankelijk van de klimatologische omstandigheden en de soort; de houtduif broedt bijvoorbeeld later. De Flora- en faunawet schrijft geen datumgrenzen voor, de genoemde data zijn globaal. Ieder broedgeval is beschermd, dus indien blijkt dat er een vogel aan het broeden is, ook buiten het broedseizoen, dan moet gewacht worden totdat deze hiermee klaar is en uit eigen beweging is vertrokken.

Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en redelijkerwijs kan worden aangenomen dat door deze werkzaamheden geen vogels tot broeden zijn gekomen, is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. Als de werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.1.

Vleermuizen

De toegangswegen tot de plangebieden van modificatie S-7258 en S-7923 lopen langs bomenrijen waar vleermuizen hun vliegroutes kunnen hebben. Alle gebieden rondom het plangebied en de toegangswegen kunnen door vleermuizen als foerageergebied gebruikt worden. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op potentiële foerageergebieden en vliegroutes. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.2.

5.3 Mitigerende maatregelen

5.3.1 *Broedvogels; mitigatie*

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd hoeft geen rekening gehouden te worden met mitigerende maatregelen ten behoeve van vogels.

Als de werkzaamheden toch in het broedseizoen uitgevoerd moeten worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen.

Als er toch vogels in het plangebied broeden, kunnen de werkzaamheden ter plaatse geen doorgang vinden tot dat de jongen zijn uitgevlogen. Voor de wet is er geen verschil tussen broedvogels gemaakt. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Wel is het toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het gebied tijdelijk ongeschikt wordt als broedgebied voor vogels.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

1. Werken buiten het broedseizoen; of als dit niet mogelijk is,;
2. Het werkterrein (schema's en toegangswegen) en ruime omgeving hiervan benodigd voor de werkzaamheden ruim voor het broedseizoen ongeschikt maken en houden voor broedende vogels.
3. Om gewinning te voorkomen; waterkanten maaien, zodat de vegetatie zeer kort is, ruim voor het broedseizoen. Daarna dient dit te worden onderhouden omdat het gebied anders weer geschikt wordt.

Als toch broedgevallen optreden, dient bij het uitvoeren van de werkzaamheden zoveel afstand gehouden te worden, dat geen verstoring op treedt. Deze afstand wordt door een ter zake kundige ecooloog vastgesteld.

5.3.2 *Vleermuizen; mitigatie*

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de plangebieden. De gehele omgeving kan in gebruik zijn als foerageergebied voor vleermuizen. Bomen en watergangen kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroute. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op potentiële foerageergebieden en vliegroutes. Omdat er geen nader onderzoek geweest is naar de aanwezigheid van vliegroutes moet worden aangenomen dat de (laan)bomen en watergangen een vliegroute zijn en dienen deze afgeschermd te worden van directe lichtval.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken wordt de volgende maatregel voorgesteld:

1. lichtoverlast in de buurt van verblijven of mogelijke foerageergebieden en vliegroutes moet worden voorkomen door het licht weg te draaien van deze potentiële locaties.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Voor de werkzaamheden worden geen watergangen aangetast. Er worden voor modificatie 1 mogelijk bomen gekapt of gesnoeid. De voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van de modificaties zijn tijdelijk van aard. Het karakter van de gebieden waar de werkzaamheden worden uitgevoerd wordt er, behalve door de kap van enkele bomen, niet geval blijvend door veranderd.

Indien de werkzaamheden in het vogelbroedseizoen worden uitgevoerd zijn mitigerende maatregelen voor vogels verplicht. Indien de werkzaamheden buiten het vogelbroedseizoen worden uitgevoerd zijn de mitigerende maatregelen voor vogels niet noodzakelijk. Er zijn mitigerende maatregelen van toepassing ter voorkoming van lichtoverlast op vleermuizen.

Voor alle dieren geldt natuurlijk de zorgplicht.

Flora- en faunawet

Voor de modificaties zijn mitigerende maatregelen ten behoeven van beschermde soorten in de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Natura 2000

De plangebieden liggen niet in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde gebieden, de Brabantse wal en het Zoommeer, liggen op enkele kilometers afstand en zijn gescheiden van de modificaties door (snel)wegen, woonwijken en of andere infrastructuur. De modificaties zijn beperkt en zullen geen invloed hebben buiten het plangebied. Voor de geplande modificaties is een voortoetsing aan de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.

Ecologische Hoofdstructuur

De plangebieden liggen niet in de Ecologische Hoofdstructuur. Derhalve is een toetsing aan de EHS niet benodigd.

6.2 Aanbevelingen

Indien de werkzaamheden binnen het broedseizoen komen te vallen verdient het aanbeveling de mitigerende maatregelen voor vogels uit paragraaf 5.3.1., inclusief ecologische begeleiding, uit te voeren.

Het verdient aanbeveling de mitigerende maatregelen uit de paragraaf 5.3.2. (vleermuizen) uit te voeren.

Heerenveen, december 2014
Antea Group

Geraadpleegde bronnen

Boeken

- Delft, J.J.C.W. van, W. Schuitema, 2005. Werkatlas van amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON, Nijmegen
- Bruijckere, Emilie, Zoogdieratlas.nl werkatlas van de zoogdieren van Noord-Brabant, Zoogdierverseniging, Nijmegen
- Brouwer, T., Martijn Dorenbosch et al 2010. Vissenatlas Noord-Brabant. Profiel, Bedum.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. SOVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Creemers, Raymond C.M. & Jeroen J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. RAVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- FLORON 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse flora. Stichting FLORON, Nijmegen.

Specifieke rapporten

- Tummers, ing. S.D.M. & J. Hakkens. 2012. Quick Scan Flora en Fauna Z-526-16 te Bergen op Zoom. RPS advies- en ingenieursbureau b.v.
- Tummers, ing. S.D.M. & J. Hakkens. 2013. Natuurtoets gasleiding Z-526-16 te Bergen op Zoom - aanvullend onderzoek retentiebekken. RPS advies- en ingenieursbureau b.v.
- Demmer, J. 2013. Aanvullend onderzoek naar verschillende soortgroepen flora en fauna in het kader van de ontwikkeling van de "Schelde Vesting" te Bergen op Zoom, Natuur-Wetenschappelijk Centrum, Dordrecht.
- Gasunie Steenbergen 270491 Flora en Fauna

Beschermde gebieden

- Google Earth
- www.bing.com
- www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

Verspreiding en informatie

- Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
- www.nederlandsesoorten.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.rvo.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl
- www.ravon.nl
- www.zoogdierverseniging.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.vleermuis.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.dasenboom.nl
- www.vlinderstichting.nl
- www.vlindernet.nl
- www.eis-nederland.nl
- www.wilde-planten.nl
- www.floravannederland.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is onderverdeeld in de Natuurbeschermingswet '98 en de Ecologische Hoofdstructuur. De Natuurbeschermingswet '98 omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent voor de Natura 2000-gebieden wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

Natuurbeschermingswet 1998

Binnen de EU worden de belangrijkste leefgebieden van de meest bedreigde en waardevolle soorten en habitattypen aangewezen als Natura 2000-gebied. Deze Natura 2000-gebieden moeten samen een Europees ecologisch netwerk vormen om de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. De juridische basis voor dit netwerk zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, welke in Nederland zijn doorvertaald in de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet). Per gebied worden voor de soorten en habitattypen instandhoudingsdoelen (kortweg IHD) bepaald. Dit kunnen behoud- of uitbreidings- / verbeteringsdoelen zijn. Het is verplicht om plannen en projecten te beoordelen op de gevolgen voor deze instandhoudingsdoelen. Voor projecten geldt een vergunningplicht als het project een verslechterend of significant verstorend effect kan hebben op een Natura 2000-gebied (art. 19d Nbwet). Bij vaststelling van plannen, zoals een bestemmingsplan, moet het bevoegd gezag rekening houden met de gevolgen van het plan voor Natura 2000-gebieden (art. 19j, Nbwet).

Voor Natura 2000 is een afwegingenkader opgesteld om handelingen en projecten te toetsen die schade kunnen doen aan de soorten die in de aangewezen N2000-gebieden beschermd moeten worden (zie figuur 1.1). Dit afwegingenkader is bekend als de Habitattoets. Het afwegingenkader gaat uit van het voorzorgprincipe, het zogenaamde nee-tenzij beginsel.

De Habitattoets vergt van initiatiefnemers dat zij zich vooraf verzekeren dat projecten of handelingen geen significante schade kunnen toebrengen aan de instandhoudingsdoelstellingen van N2000. Dit geldt zowel voor plannen en projecten binnen de grenzen van N2000-gebieden als daarbuiten. De richtlijnbeoordelingen kennen dus externe werking.

In de oriëntatiefase/vooroverleg moet beoordeeld worden of van een project negatieve effecten te verwachten zijn. Als met zekerheid is vast te stellen dat geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen op zullen treden, is voor de uitvoering van de plannen geen vergunning

nodig. Indien die zekerheid op voorhand niet verkregen kan worden, zal een verslechteringstoets of passende beoordeling uitgevoerd moeten worden om de omvang van de negatieve effecten te bepalen. Zoals gezegd kent het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 vier onderdelen:

1. Oriëntatiefase of vooroverleg
2. verslechteringstoets
3. passende beoordeling
4. toets op ADC-criteria (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang+ compensatie)

Figuur 1 geeft een schematische weergave van de stappen.

In het vooroverleg staat de volgende vraag centraal: *'is er kans op een (significant) negatief effect a.g.v. de voorgenomen ingreep?'*. Beantwoording hiervan geschiedt aan de hand van een zogenaamde Voortoets.

Afhankelijk van de uitkomsten hiervan kan een verslechteringstoets of passende beoordeling noodzakelijk zijn. Indien een significant effect als gevolg van een ontwikkeling niet zonder meer kan worden uitgesloten is conform het schema het doorlopen van een passende beoordeling noodzakelijk.

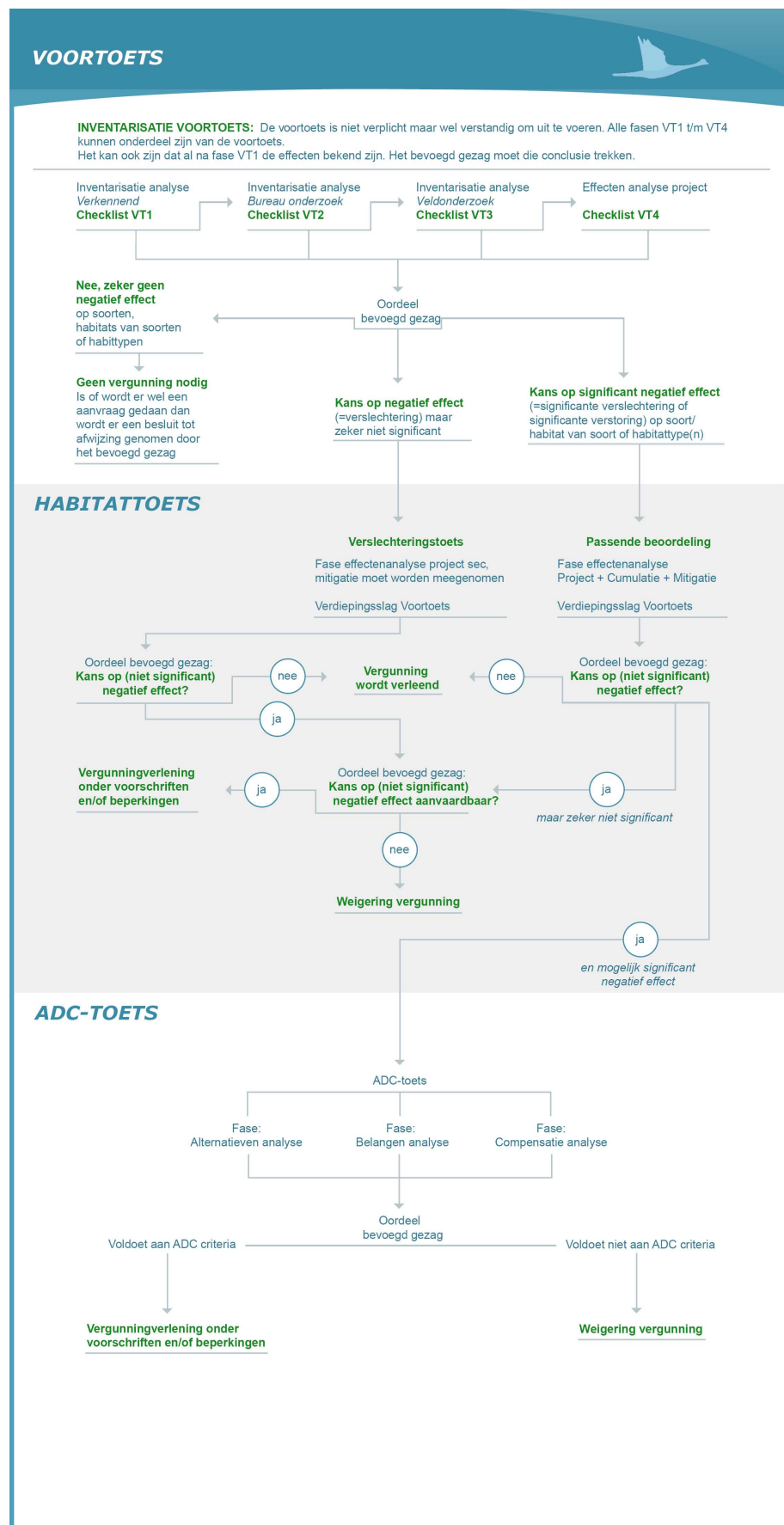
In een passende beoordeling dient beoordeeld te worden of het project (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten en handelingen) significant gevolgen kan hebben voor het Natura 2000 gebied. Het uitvoeren van onderzoek naar het bepalen van de kans op een significant effect en de passende beoordeling zijn vormvrij: er zijn geen formats voor het uitvoeren van het onderzoek, noch voor het beoordelen van de kwaliteit van het onderzoek (Broekmeyer *et al*, 2008), richtlijnen voor een effectenstudie of significantietoets zijn eveneens niet opgelegd vanuit het bevoegd gezag (Broekmeyer, 2006).

Als het plan in het licht van de instandhoudingsdoelen (significant) negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet een Passende beoordeling gemaakt worden. Hierin wordt onderzocht of het plan of project leidt tot aantasting van natuurlijke kenmerken. Als er sprake is van aantasting, kan het plan of project geen doorgang vinden, tenzij de zogenaamde ADC-toets succesvol wordt doorlopen. In deze toets wordt achtereenvolgens bepaald:

1. of er Alternatieven zijn voor het plan of project (die geen of minder gevolgen hebben);
2. of er Dwingende redenen van groot openbaar belang zijn voor het plan of project, denk bijvoorbeeld aan de openbare veiligheid;
3. of er voldoende Compensatie voor de schade aan de natuur getroffen kan worden.

Significantie van effecten

Centraal in een effectbeoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel en Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van de gunstige staat van instandhouding van een soort, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG 2000). Om een soort of habitat in gunstige staat van instandhouding te houden gelden de volgende criteria. De toetsingscriteria worden hieronder nader toegelicht.

Figuur 1: Toetsingsschema en vergunningtraject Natuurbeschermingswet (steunpunt Natura 2000).

Gunstige staat van instandhouding

In kader 2 is weergegeven wat wordt verstaan onder gunstige staat van instandhouding conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (ministerie van LNV 2005).

Kader 2. Tekst en uitleg over het begrip "gunstige staat van instandhouding" uit Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (ministerie van LNV 2005).

De 'staat van instandhouding' van een natuurlijke habitat wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- het natuurlijke verspreidingsgebied van het habitat en de oppervlakte ervan binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de voor dat habitat typische soorten gunstig is.

De 'staat van instandhouding' voor een soort wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van het natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende groot habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten, beschouwd moeten worden als een significante aantasting.

Significantie

Over het begrip 'significantie' is de wet- en regelgeving minder duidelijk (zie kader 3).

Kader 3. Tekst en uitleg over het begrip "significantie" uit het document Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG, 2000).

Wat als een „significant” gevolg moet worden aangemerkt, is geen kwestie van willekeur. Ten eerste wordt de term in de richtlijn als een objectief begrip gehanteerd (d.w.z. dat de term niet op zodanige wijze wordt gekwalificeerd dat hij op een arbitraire wijze kan worden geïnterpreteerd. Ten tweede is een consequente interpretatie van „significant” noodzakelijk om te garanderen dat „Natura 2000” als een coherent netwerk functioneert.

Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied.

Het bovenstaande impliceert dat aan het begrip significantie door de toetsers op projectniveau invulling moet worden gegeven.

Meer duidelijkheid over het begrip 'significante' gevolgen komt voort uit het Kokkelvisserijarrest. Het Europese Hof van Justitie heeft in dit arrest vastgesteld dat er sprake is van significante gevolgen 'als een plan of project de instandhoudingsdoelstelling van een gebied in gevaar dreigt te brengen'. Het Kokkelvisserij-arrest geeft aan dat 'significante gevolgen' zeer nauw verbonden zijn met de 'instandhoudingsdoelen' uit het ontwerpbesluit.

Naar de geest van de wet én de interpretatie van het Kokkelvisserijarrest kan de volgende definitie voor significant effect gedefinieerd worden; **"Er is sprake van een significant effect als de activiteit afbreuk doet aan de instandhoudingdoelen van een Natura 2000- gebied"**.

De bovenbeschreven criteria zijn op de volgende wijze toegepast om te beoordelen of en in welke mate effecten significant zijn en of dit strijdig is met de instandhoudingsdoelen.

De significantie wordt beoordeeld op basis van expert-judgement aan de hand van een aantal kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria.

- Om een indruk te krijgen van de omvang van een effect is gekeken naar het (relatieve) voorkomen van de kwalificerende soorten in de omgeving van het plangebied.
- Om een indruk te krijgen van de ernst van een effect wordt gekeken naar de trend van de kwalificerende waarden. Daarnaast wordt ook gekeken naar de staat van instandhouding van de soort. Bij een dalende populatietrend en een ongunstige landelijke staat van instandhouding wordt een effect eerder als ernstiger beoordeeld.
- Ten slotte wordt bepaald in hoeverre de ontwikkeling afbreuk doet aan het instandhoudingsdoel per soort en in welke mate de algemene doelen voor behoud en herstel van het Natura 2000-gebied Veluwe worden beïnvloed.

Cumulatieve effecten

Bij het bepalen of de activiteit (significante) gevolgen kan hebben, moet ook rekening worden gehouden met zogenaamde cumulatieve effecten. Hiervan is sprake als naast het project of andere handeling in of rondom een Natura 2000-gebied andere projecten en handelingen plaatsvinden die in combinatie mogelijk schadelijk zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Onderscheid dient gemaakt te worden tussen de verschillende uitvoeringsstadia van projecten en andere handelingen, waarmee ook tijdens de beoordeling op verschillende wijze rekening dient te worden gehouden (LNV, 2005, zie kader 4).

Kader 4. Plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de cumulatieve effecten conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (Ministerie van LNV 2005)

- Voltooide plannen en projecten: hoewel reeds voltooide plannen en projecten niet direct hoeven te worden meegenomen, zijn er gevallen voorstelbaar waarbij dat wel moet, met name indien zij blijvende gevolgen voor het gebied hebben en er aanwijzingen bestaan voor een patroon van geleidelijke teloorgang van de natuurlijke kenmerken van het beschermde gebied.
- Goedgekeurde maar nog niet voltooide plannen en projecten: als deze zijn goedgekeurd, maar nog niet voltooid moeten deze volledig in de beoordeling worden meegenomen.
- Voorbereidingshandelingen: in principe behoren ook voorbereidingshandelingen voor een plan of project in de beoordeling te worden meegenomen. Hiervan kan worden afgeweken indien er alleen nog maar sprake is van voorbereidingshandelingen, waarbij de realisatie van het betrokken plan of project een toekomstige onzekere gebeurtenis is. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als in een plan de mogelijkheid tot de ontwikkeling van de activiteit wordt geboden, maar dat nog niet de zekerheid bestaat dat op de vastgestelde locatie daadwerkelijk het project wordt gerealiseerd en er nog een toetsmoment volgt waarop de activiteit (inclusief cumulatie) wordt beoordeeld.

Bij het omgaan met cumulatie zijn er diverse onzekerheden wat betreft de vraag *welke* activiteiten meetellen bij cumulatie en *hoe* deze cumulatieve effecten bijdragen aan het bepalen van de kans op een significant effect. Wetenschappelijk is het optellen van niet of nauwelijks kwantificeerbare effecten van een reeks heel verschillende ingrepen vaak niet mogelijk (Broekmeyer et al, 2008).

Voor de formulering van de Natura 2000 doelen op gebiedsniveau is een aantal standaardformuleringen gebruikt. Doelen zijn bijvoorbeeld geformuleerd in termen van behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

(voor de habitattypen) of uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste # paren. In de weergegeven tabellen zal per habitatype en doelsoort de staat van instandhouding, de relatieve bijdrage en de doelstelling met betrekking tot oppervlakte en kwaliteit worden weergegeven.

Ecologische Hoofdstructuur

In het Natuurbeleidsplan van 1990 is voor het eerst het streven van de rijksoverheid beschreven om een nationale ecologische hoofdstructuur te maken. De EHS is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden. Het netwerk wordt gevormd door kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. De verbindingzones maken onderdeel uit van de EHS.

Na vertraging in de verwerving van gebieden en het bereiken van doelen is kort geleden besloten om de totstandkoming te baseren op vrijwillige deelname van andere partijen terwijl de overheden zich concentreren op het aanleggen van robuuste verbindingen.

De bescherming van de EHS is niet in wetgeving vastgelegd, maar vindt plaats via het bestemmingsplan. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn.

In 1995 heeft de rijksoverheid met een planologische kernbeslissing het Structuurschema voor de Groene Ruimte aangenomen. Hierin is een toetsingskader opgenomen, dat lijkt op het nee-tenzij dat geldt voor de Habitattoets. In de Nota Ruimte, die het beleidskader vormt voor de duurzame ontwikkeling en een verantwoord toekomstig grondgebruik in de vorm van onder andere de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), is dit toetsingskader wederom opgenomen.

Binnen EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd.

Belangrijk verschil met de Habitattoets is dat van het nee-tenzij kan worden afgeweken om reden van zwaarwegend openbaar belang, indien alternatieven niet voorhanden zijn. Compensatie voor de schade aan de natuur kan ook financieel plaats vinden.

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 diersoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens heeft een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde diersoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren.

werkingsfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet¹ worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de diersoort of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:
Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.
Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos, algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:
Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.
Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de

¹ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.